

Marko Filip
Pavković

Retrospektiva fragmenta zagrebačke urbane povijesti i svakodnevnice

Trešnjevka – prostor i ljudi

Muzej grada Zagreba, Zagreb

29. studenoga 2017. – 25. veljače 2018.

AUTORI IZLOŽBE: Kristian Strukić i Goran Arčabić

©

S postava
izložbe, FOTO
M. Gregl, MGZ

Muzej grada Zagreba pokrenuo je 2009. godine vrijedan interdisciplinarni istraživačko-izložbeni projekt *Zagrebački kvartovi* u kojemu putem ciklusa studijskih izložaba nastoji s najširoom publikom uspostaviti dijalog kojim će stanovnicima Grada i razmatranih gradskih četvrti ukazati na njihovu socijalnu i urbanu povijest, važnost očuvanja nepokretne baštine te sve to učiniti bliskim laicima inkorporirajući u korpus ekspanata i privatne, naoko beznačajne fotografije te svjedočanstva običnih ljudi o promjenama, svakodnevnici i totalitetu života u određenim naseljima grada Zagreba. O navedenoj tendenciji svjedoči i

izbor samoga leksema “kvart” koji pripada kolokvijalnomu registru hrvatskoga jezika, odnosno nisu upotrijebljeni “stručniji” (djelomični) sinonimi – (gradska) četvrt ili gradsko naselje.

Autor i voditelj čitavoga projekta kustos je Muzeja grada Zagreba Kristian Strukić koji je od 2009. godine naovamo u Muzeju postavio tri izložbe (*Pola stoljeća Trnskog – priča jedne generacije* /Zagreb, MGZ, 2010./, *Zagrebačka Dubrava – od predgrađa do grada* /Zagreb, MGZ, 2012./ i *Maksimir – povijest i kvartovski simboli* /Zagreb, MGZ, 2014./). Konceptcija izložbi je slična: započinje se povijesno-prostornim razvojem odabrane

urbane cjeline s naglaskom na integraciji nekada ruralnoga i/ili suburbanoga kraja u gradsko tkivo, nakon toga slijedi prikaz modernizacije s osobitim naglaskom na privredu i društveni život, a čitavu priču zaokružuje ranije spomenuta materijalna (fotografije) i nematerijalna (iskazi stanovnikā) građa, koja je svakoj od izložaba pridodala nepretenciozan karakter te određenu intimnu i osobnu dimenziju razumljivu samo stanovnicima tih četvrti – baštinicima određenoga “mikro genius-locija”.

Izložba *Trešnjevka – prostor i ljudi* četvrta je faza opisanoga projekta u kojoj se Strukiću pridružio i kolega, kustos Goran Arčabić te je uprava Muzeja u okviru te faze najavila i izložbu *Trnje – prostor i ljudi*, koja je u međuvremenu i održana (Zagreb, MGZ, 28. ožujka – 24. lipnja 2018.). Riječ je o izložbi koja u nekoliko tematskih cjelina obrađuje područje današnjih gradskih četvrti Trešnjevka jug i Trešnjevka sjever, ali i razne dijelove tih četvrti, tako da su se u malenim sekundarnim cjelinama izložbe mogle naći i informacije o prostorima:

Ciglenica, Gajevo, Gredice, Horvati, Jarun, Knežija, Ljubljanića, Pongračevo, Prečko, Remiza, Rudeš, Srednjaci, Staglišće, Stara Trešnjevka, Voltino i Vrbani. Upravo su u prezentaciji tih predjela privatne amaterske fotografije bile značajan medij prezentacije željenoga sadržaja i zorno su ukazale na iznimnu emotivnu povezanost građana s četvrti življenja imanentnu gotovo svim Zagrepčanima i za njih vrlo specifičnu. U realizaciji izložbe Muzeju grada Zagreba kao partneri pripomogli su Centar za kulturu Trešnjevka i projekt *Mapiranje Trešnjevke*, a uz ranije navedene autore stručne koncepcije izložbe, kao pojačanje u vidu autorskoga potpisivanja pojedinih dionica izložbe, prisutni su i Tomislav Anić, Ivan Mlinar i Marko Zubak. Autorica likovnoga oblikovanja izložbe dizajnerica je Nikolina Jelavić Mitrović, koja je izvela vrlo nenapadan, a efektan postav te je u potpunosti iskoristila potencijale multimedijalne dvorane Muzeja inkorporirajući u postav i isječke iz nekoliko dokumentarnih emisija o Trešnjevci. Autor je vizualnoga identiteta izložbe Igor Kuduz – D72.

Prva izložbena cjelina razmatra urbanizaciju trešnjevačkoga područja, od kraja izrazito ruralnih obilježja, preko industrijsko-radničkoga predjela s kraja 19. stoljeća koji se u 20. stoljeću urbanizirao te konačno postao poželjno mjesto stanovanja u novome mileniju. Sve navedeno prikazano je nizom planova grada Zagreba, od njegove regulatorne osnove iz 1887. godine, pa sve do GUP-a s namjenom površina iz 2003. godine, a kasnije su prikazani tlocrti i panoramske snimke važnijih arhitektonskih ostvarenja podignutih na tome području.

Značajna je druga cjelina koja govori o modernizaciji i industrijalizaciji trešnjevačkoga prostora koje čine pretekst današnjemu, nama poznatom naličju Trešnjevke. Godinā 1920-ih i 1930-ih započinje znatnije naseljavanje Trešnjevke i to mahom u neplanski izvedene stračare u koje dolazi radničko stanovništvo od kada ovdje možemo pratiti urbanizaciju toga predjela uvođenjem svih elemenata koji čine jedan suvremeni grad (prometna infrastruktura, te obrazovne, rekreacijske, zdravstvene i sportske institucije).

Znatan impuls naseljavanju toga predjela dalo je osnivanje tvornice *Rade Končar*, a zanimljive su i *Life*-fotografije koje prikazuju svakodnevnicu u tvornici namještaja *Bothe i Ehrmann* 30-ih godina. Cjelinu zaključuju događaji koje je inicirala 14. Ljetna univerzijada u Zagrebu 1987. godine kojima je trešnjevački prostor još intenzivnije bio vezan uz središte Zagreba.

Treća tema *Trešnjevačka kronika do kraja Drugoga svjetskog rata* reprodukcijama stranica onodobnih dnevnih i tjednih listova te ostale periodike nastoji jezgrovito dočarati ozračje i *Zeitgeist* toga tada već urbaniziranijega kraja. Sljedeća cjelina obrađuje Trešnjevku i njezinu kroniku nakon Drugoga svjetskog rata te je tu svakodnevnicu, između ostaloga, vješto ilustrirana i pomoću kvalitetnih ostvarenja grafičkoga dizajna – plakata vezanih uz događanja u samome gradskom naselju, tako da dionice o trešnjevačkome kazalištu, Centru za kulturu Trešnjevka, javnoj spomeničkoj plastici, djelatnosti Galerije DDT i sportu govore o vibrantnoj svakodnevnicu te o širokoj kulturnoj ponudi unutar četvrti.

Na kraju izložba tumači važnost dva elementa u prostornoj organizaciji trešnjevačkoga područja; riječ je o Savi i Savskoj cesti – “cesta koja spaja i razdvaja”. Osobito su opširno rastumačene posljedice velike poplave u listopadu 1964. godine, koja je poharala čitavu Trešnjevku i odnijela nemali broj ljudskih života te je Zagreb tada bio suočen s nužnošću izgradnje protupoplavne infrastrukture. Što se Savske ceste tiče, ona je postala prometno čvorište neposredno vezano uz važne prometnice – Autoput Bratstva i jedinstva i nekadašnju Moskovsku aveniju (danas Ulica grada Vukovara) – te je zanimljivo pratiti prenamjenu Savske iz industrijske u stambeno-poslovnu zonu u kojoj su podignuta neka od značajnih ostvarenja zagrebačke poslijeratne arhitekture – Studentski centar, Tehnički muzej, *Zagrepečanka*, Cibonin toranj, zgrada hotela Intercontinental (danas Westin), zgrada *Vjesnika* i dr. Na navedeno se nadovezuju fragmenti koji prate čitav tok izložbe i na kraju je zaključuju – pripovijesti o pojedinim naseljima unutar Trešnjevke smještene u devet “postaja”

koje na ekranima prikazuju svjedočanstva stanovnikā, a obložene su fotografijama iz privatnih albuma te možda baš taj segment izložbe s naglašenom osobnom memorijom najvjernije dočarava svojevrsni “kvartovski duh” važan starosjedocima i nepoznat većini ostalih Zagrepčana.

Iz svega ranije rečenoga razvidno je da je ova izložba još jedna u nizu uspješnica Muzeja grada Zagreba. Ona može poslužiti kao ogledni primjer brojnim kustosima kako je moguće postaviti iznimno deskriptivnu studijsku izložbu, a koja će biti prijemčiva i najširim slojevima građana. Naime, vrstan likovni postav u prvi plan stavlja fotografije i snimke zanimljive širemu krugu posjetitelja, a muzeografska pomagala u formi opširnih tematskih i predmetnih legendi nenapadno slijede scenarij i koncepciju izložbe bivajući na raspolaganju onima zainteresiranijima. Tokom čitavoga trajanja izložba je bilježila rekordnu posjećenost te su ushit i žamor brojne publike postali integralni dijelovi postava evocirajući tako žamor i vrevu negdašnjega periferijsko-radničkog kvarta. x